

P-fase, d.w.z. zijn goed gevoelig voor de remming door specifiek antihemagglutinine. De genese van deze stam is vooralsnog een raadsel. Import van ziektegevallen blijft steeds mogelijk, vooral door passagiers van vliegtuigen uit het verre Oosten. Een geval kon dientengevolge te 's-Gravenhage worden bestudeerd, dank zij de medewerking van de Medische Dienst der K.L.M. (Dr. CH. A. IDE) en de huisarts (Dr. H. L. VAN BEUSEKOM). Het betrof een 55-jarige dame, die 5 juni, de dag na aankomst op Schiphol, ziek werd. Er ontwikkelde zich het typische klinische beeld van influenza met een kortdurende, difasisch verlopende koorts. Het sputum toonde geen secundaire bacteriële infectie, maar wel een typisch cytopathogeen effect van een virusinfectie in de trilhaarcellen van het luchtwegslijmvlies. De drie contacten in hetzelfde huis (1 vrouw van 45 jaar, 2 mannen van 40 jaar en 50 jaar) werden niet ziek. Een influenza-virusstam met de typische eigenschappen van de Aziatische werd geïsoleerd uit het sputum van de patiënte op de 2e en 5e ziektedag.

Leiden, 14 juni 1957

J. MULDER

HABITUELE ABORTUS

Naar aanleiding van het artikel van K. J. JAMES over dit onderwerp zij het mij vergund het volgende op te merken: Van beide beschreven gevallen staat alleen vast dat het huwelijk „psychoseksueel een mislukking” was. De verder veronderstelde redenen voor de habituele abortus zijn theoretisch en hypothetisch: het is toch wel ver gezocht, wanneer duidelijk blijkt dat de huwelijkspartners niet met elkaar harmoniëren, de steriliteit te verklaren met het niet harmoniëren van hun sperma en eicellen! Zonder twijfel is hier het biologische proces op een of andere, onbekende wijze verstoord; door de belangwekkende waarnemingen van collega JAMES wordt evenwel duidelijk aangetoond dat deze stoornis een psychische oorzaak moet hebben.

Collega JAMES schrijft dat „deze gevallen in een richting wijzen waaraan men, naar het hem voorkomt, tot nu toe niet heeft gedacht”. Er bestaat echter een uitgebreide psychoanalytische literatuur aangaande dit onderwerp (o.a. K. ABRAHAM, E. JONES, K. HORNEY, K. A. MENNINGER). Zeer verhelderend worden de psychologische problemen in verband met de zwangerschap behandeld door HELENE DEUTSCH. Zij gaat in haar boek uitvoerig de geestelijke oorzaken na, die tot een stoornis in het proces van de conceptie, de zwangerschap, de bevalling en het moederschap kunnen leiden, en geeft daarvan zeer treffende voorbeelden. Uit het psychoanalytische onderzoek blijkt, dat deze oorzaken zeer geschakeerd zijn en diep worden verdrongen, zodat, zelfs wanneer de huwelijkspartners seksueel bij elkaar passen, stoornissen in deze processen kunnen voorkomen. HELENE DEUTSCH concludeert naar aanleiding van haar waarnemingen: „Ofschoon de geslachtsdaad ten volle bevrediging schenkt, kan het toch gebeuren, dat bepaalde gedachten in verband met de voortplanting, die met succes zijn verdrongen ten voordele van de lustbeleving, zich innerlijk des te krachtiger doen gelden en een psychogene factor worden die steriliteit kan veroorzaken; in andere gevallen duiken ze pas later op, tijdens de zwangerschap en leiden dan tot complicaties (bv. abortus)”.

Literatuur: DEUTSCH, H., *The psychology of women, a psychoanalytic interpretation*. JAMES, K. J. (1957) *Ned. T. Geneesk.* 101, 869.

Hoorn, 16 mei 1957

W. ERNSTING

Hoewel ik het met vele anderen eens kan zijn, dat de psychische factor bij het ontstaan en onderhouden van

ziekten een grotere betekenis heeft dan de meesten van ons jaren geleden meenden, moet men m.i. wel terdege ervoor oppassen, een veronderstelling voor een absoluut bewijs te houden. Het aantal volkomen evenwichtigen in onze cultuurmaatschappij is aardig gereduceerd en het is in een groot aantal huwelijken mogelijk, bij een of beide partners psychogene factoren te ontdekken die volgens hypothese tot abortus zouden kunnen leiden. Pas na uitschakeling van bekende (en nú nog onbekende) somatische oorzaken van habituele abortus, zou men het recht hebben een psychogene factor als oorzaak van bepaalde gevallen van habituele abortus aan te merken. Tenslotte dient men nuchter genoeg te zijn om als oorzaak van habituele abortus de habituele abortus provocatus niet over het hoofd te zien. De patiënten vertellen dit beslist niet zonder noodzaak en in een disharmonisch huwelijk is de neiging, hiertoe over te gaan zeker groter dan in een gelukkig. In de twee door mij beschreven gevallen meen ik deze oorzaak wel met vrij grote zekerheid te kunnen uitsluiten.

Bovendien had een der twee vrouwen, behalvé enkele abortus, twee maal een te vroeg geboren dood kind gehad. Men zou dan wel moeten aannemen dat ook in deze fase van de zwangerschap (en waarom dan niet eerder?) de circulatie in de placenta langs psychogene weg zo gestoord zou zijn dat dit tot afsterven van de vrucht zou leiden. Voorlopig zeg ik dan toch liever: „Wij kennen de oorzaak van deze vorm van habituele abortus nog niet”.

Amstelveen, 2 juni 1957

K. J. JAMES

NOMENCLATUUR VAN DE STOLLINGSFACTOREN, OF EEN WETENSCHAPPELIJKE TOREN VAN BABEL

De studie van de bloedstolling heeft reeds menig lezer ontmoedigd door zijn samengesteldheid en verwarde terminologie. Het bestaan van menigvuldige termen kan beschouwd worden als een groeifenomeen: de proefondervindelijke studie van de bloedstolling was tot voor enkele jaren beperkt tot enkele centra in Europa, doch sinds de laatste wereldoorlog hebben menigvuldige laboratoria zich verdienstelijk gemaakt met uitgebreide onderzoeken op dit gebied. De kennis van dit moeilijke probleem is snel toegenomen en nieuwe bloedstollingsfactoren werden onafhankelijk van elkaar door verscheidene auteurs gelijktijdig beschreven onder verschillende benamingen.

De identiteit van deze factoren werd niet altijd onmiddellijk herkend, en een volledige overeenstemming zal waarschijnlijk moeilijk bereikt worden. Het onmiddellijk gevolg van deze toestand is, dat er op het ogenblik ongeveer 65 verschillende termen bestaan om een 10-tal bloedstollingsfactoren aan te duiden.

In de hoop een einde te maken aan deze betreurenswaardige verwarring heeft Prof. IRVING S. WRIGHT een internationaal comité gevormd tijdens het Congres voor Trombose en Embolie te Bazel in 1954. De eerste taak van dit comité is, de criteria voor de eigenschappen, werking en eventueel identiteit der verschillende stollingsfactoren vast te leggen. De tweede taak is, een aangepaste terminologie te kiezen. De moeilijkheden, dit programma tot een goed einde te brengen ontbreken niet en zijn eerst en vooral een gevolg van onze onvolledige kennis omtrent de fysisch-chemische eigenschappen der bloedstollingsfactoren. Deze lacunes bevorderen ten eerste het individuele en nationale particularisme, dat de coördinatiepogingen van dit comité remt.

Het internationale comité heeft zijn laatste vergadering gehouden in de Harvard Club te Boston op 31 augustus 1956.